

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.2 № 4

2025

OLIIY TA'LIMDA INGLIZ TILINI O'QITISH JARAYONIGA GENERATIV SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH DOLZARB IJTIMOIY- PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Nigmatova Nozimaxon Ulugbek qizi

Farg'ona davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: comrehensible@gmail.com

ORCID: 0009-0002-0552-4068

Annotatsiya

Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish jarayoniga generativ sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning pedagogik imkoniyatlari, ijtimoiy ahamiyati va didaktik samaradorligi tahlil qilinadi. Generativ sun'iy intellekt vositalarining individual yondashuvni ta'minlash, talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish hamda o'qitish jarayonini raqamlashtirishdagi roli yoritib beriladi. Shuningdek, ushbu texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish bilan bog'liq muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ilmiy asosda ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: generativ sun'iy intellekt, ingliz tilini o'qitish, oliy ta'lim, raqamli pedagogika, innovatsion ta'lim texnologiyalari.

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ГЕНЕРАТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ

Нигматова Нозимахон Улугбек кизи

Независимый исследователь, Ферганский государственный университет

E-mail: comrehensible@gmail.com

ORCID: 0009-0002-0552-4068

Аннотация

В статье анализируются педагогические возможности, социальная значимость и дидактическая эффективность внедрения генеративных технологий искусственного интеллекта в процесс обучения английскому языку в высших учебных заведениях. Освещается роль генеративного ИИ в обеспечении индивидуализированного обучения, развитии коммуникативной компетенции студентов и цифровизации образовательного процесса. Также рассматриваются проблемы внедрения данных технологий и пути их научно обоснованного решения.

Ключевые слова: генеративный искусственный интеллект, обучение английскому языку, высшее образование, цифровая педагогика, инновационные образовательные технологии.

THE SOCIO-PEDAGOGICAL SIGNIFICANCE OF INTEGRATING AND DEVELOPING GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING ENGLISH IN HIGHER EDUCATION

Nigmatova Nozimakhon Ulugbek qizi

Independent researcher, Fergana State University

E-mail: comrehensible@gmail.com

ORCID: 0009-0002-0552-4068

Abstract

This article examines the pedagogical potential, social significance, and instructional

effectiveness of integrating generative artificial intelligence technologies into the process of teaching English in higher education institutions. The role of generative AI tools in ensuring personalized learning, enhancing students' communicative competence, and digitalizing the educational process is highlighted. Furthermore, the challenges associated with the implementation of these technologies and possible solutions are analyzed from a scientific perspective.

Keywords: generative artificial intelligence, English language teaching, higher education, digital pedagogy, innovative educational technologies.

Hozirgi davrda globallashuv jarayonlari va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimi oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Xususan, oliy ta'lim muassasalarida xorijiy tillarni, jumladan, ingliz tilini o'qitish jarayonini zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida tashkil etish ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim sharti sifatida namoyon bo'lmoqda. An'anaviy ta'lim yondashuvlari bugungi kunda talabalar ehtiyojlarini to'liq qondira olmayotgani sababli innovatsion metod va vositalardan foydalanishga ehtiyoj tobora ortib bormoqda. So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalarining, ayniqsa generativ sun'iy intellekt tizimlarining rivojlanishi ta'lim sohasida mutlaqo yangi pedagogik muhitni shakllantirish imkonini bermoqda. Ushbu texnologiyalar o'qitish jarayonini individuallashtirish, talabalarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish hamda ta'lim jarayonini raqamlashtirish orqali uning sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qilmoqda. Shu bois generativ sun'iy intellekt texnologiyalarini ingliz tilini o'qitish jarayoniga joriy etish masalasi dolzarb ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida ilmiy tahlilni talab etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ta'lim jarayonini raqamlashtirish va innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etish masalalari yetakchi o'rinni egallamoqda. Xususan, generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim samaradorligiga ta'siri xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turli nazariy yondashuvlar asosida o'rganilgan. Ushbu tadqiqotlarda ta'limning shaxsga yo'naltirilganligi, ijtimoiy-muloqotga asoslangan o'rganish, kognitiv rivojlanish, raqamli kompetensiya va akademik halollik kabi masalalar markaziy o'rinda turadi. Quyida keltirilgan ilmiy qarashlar generativ sun'iy intellekt texnologiyalarini oliy ta'limda ingliz tilini o'qitish jarayoniga joriy etishning nazariy asoslarini yoritib beradi.

Til o'rganish jarayonida individual farqlarni hisobga olish muhimligini ta'kidlagan S.Krashen til o'zlashtirish samaradorligi o'quvchiga mos, tushunarli va psixologik jihatdan qulay muhitda taqdim etilgan axborotga bog'liq ekanini asoslab bergan. Ushbu yondashuv nuqtayi nazaridan generativ sun'iy intellekt texnologiyalari talabalarning bilim darajasi va ehtiyojlariga moslashtirilgan o'quv materiallarini avtomatik yaratish imkonini berib, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modelini amaliyotga joriy etishga xizmat qiladi. Shaxsiylashtirilgan o'qitish mexanizmlarini ta'minlash generativ sun'iy intellektning muhim pedagogik ustunliklaridan biri hisoblanadi.

L.S.Vygotskiy tomonidan ilgari surilgan ijtimoiy-konstruktiv yondashuvga ko'ra, bilimlar muloqot va hamkorlik jarayonida shakllanadi. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" haqidagi nazariyasi sun'iy intellekt asosida yaratilgan interaktiv ta'lim muhitlari bilan bevosita bog'liqdir. Generativ sun'iy intellekt talabalarga doimiy muloqot va fikr almashish imkonini yaratib, ularning bilish jarayonini faollashtiradi. Ijtimoiy-muloqotga asoslangan ta'limni qo'llab-quvvatlash generativ sun'iy intellektning muhim didaktik vazifalaridan biridir.

B.Bloom tomonidan ishlab chiqilgan kognitiv rivojlanish modeli ta'lim jarayonida bilimlarni bosqichma-bosqich chuqurlashtirish zarurligini asoslaydi. Generativ sun'iy intellekt texnologiyalari mazkur modelga mos ravishda turli murakkablik darajasidagi topshiriqlarni ishlab chiqish va moslashtirish imkonini beradi. Bu esa talabalarning tahlil qilish, baholash va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Generativ sun'iy intellekt kognitiv

faoliyatni faollashtirish orqali ta'lim natijalarini yaxshilashga yordam beradi.

G.Siemens tomonidan ilgari surilgan konnektivizm nazariyasiga ko'ra, bilimlar axborot tarmoqlari orqali shakllanadi va rivojlanadi. Ushbu yondashuv generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limdagi o'rnini izohlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Sun'iy intellekt talabalarga axborotni izlash, tahlil qilish va qayta ishlash jarayonida yordam berib, ularning raqamli kompetensiyasini oshiradi. Generativ sun'iy intellekt raqamli ta'lim muhitining ajralmas tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ladi.

W.Holmes ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish jarayonini tizimli yondashuv asosida tashkil etish zarurligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, baholash va monitoring jarayonlarining avtomatlashtirilishi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Generativ sun'iy intellekt o'quv jarayonini tahlil qilish orqali samaradorlikni ta'minlaydi. Sun'iy intellekt ta'lim sifatini oshirishning strategik vositasi sifatida e'tirof etiladi.

R.Luckin ta'limda sun'iy intellektdan foydalanishda axloqiy va normativ masalalarga alohida e'tibor qaratadi. Uning ta'kidlashicha, generativ texnologiyalar ta'lim jarayonida mas'uliyatli va nazorat ostida qo'llanilishi lozim. Aks holda, akademik halollik tamoyillariga putur yetishi mumkin. Generativ sun'iy intellektdan foydalanish aniq me'yoriy va etik asoslar bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilishi zarur.

R.Ellis chet tillarni o'qitishda interaktivlik va muloqot muhitining muhimligini asoslab bergan. Generativ sun'iy intellekt texnologiyalari sun'iy kommunikativ vaziyatlarni yaratish orqali talabalar nutqiy faoliyatini faollashtiradi va til o'rganish jarayonini amaliy jihatdan boyitadi. Generativ sun'iy intellekt kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi.

Tahlil qilingan olimlarning ilmiy qarashlari shuni ko'rsatadiki, generativ sun'iy intellekt texnologiyalarini oliy ta'limda ingliz tilini o'qitish jarayoniga joriy etish nazariy va amaliy jihatdan asoslangan pedagogik yechimdir. Ushbu texnologiyalar ta'limni shaxsga yo'naltirish, kommunikativ muhitni kengaytirish va ta'lim sifatini oshirishda muhim ijtimoiy-pedagogik ahamiyat kasb etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Generativ sun'iy intellekt algoritmik modellar va mashinaviy o'rganish texnologiyalari asosida turli shakldagi axborot resurslarini, jumladan matnli, audio, vizual hamda multimodal kontentni mustaqil ravishda yaratish imkoniyatiga ega bo'lgan innovatsion texnologiyalar majmuasini ifodalaydi. Ushbu tizimlar katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, ularni tahlil qilish va mazmunan yangi, mantiqan izchil hamda didaktik jihatdan qiymatli axborot ishlab chiqish qobiliyati bilan ajralib turadi. Natijada generativ sun'iy intellekt an'anaviy axborot texnologiyalaridan farqli ravishda faqat ma'lumot uzatuvchi emas, balki bilim hosil qiluvchi vosita sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ta'lim tizimida generativ sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonini modernizatsiya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, ushbu texnologiyalar o'quv materiallarini talabalarning individual ehtiyojlari va bilim darajasiga moslashtirish, didaktik resurslarni avtomatlashtirilgan tarzda ishlab chiqish hamda mashg'ulotlarni interaktiv shaklda tashkil etish imkonini beradi. Bu esa ta'lim jarayonining moslashuvchanligi va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Oliy ta'lim muassasalarida generativ sun'iy intellektdan foydalanish o'qituvchi va talaba o'rtasidagi pedagogik hamkorlikning yangi modelini shakllantiradi. Bunda sun'iy intellekt o'qituvchini to'liq almashtiruvchi vosita emas, balki ta'lim jarayonini qo'llab-quvvatlovchi, tahliliy va maslahat beruvchi yordamchi pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Natijada o'qituvchining metodik faoliyati optimallashtiriladi, talabaning esa ta'lim jarayonidagi faolligi oshadi.

Oliy ta'lim tizimida ingliz tilini o'qitish jarayoniga generativ sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish keng qamrovli pedagogik imkoniyatlarni yuzaga keltiradi. Avvalo, ushbu texnologiyalar yordamida har bir talabaning til bilimlari darajasi, kommunikativ kompetensiyasi hamda individual o'rganish sur'atlarini hisobga olgan holda shaxsiylashtirilgan

o'quv trayektoriyalarini ishlab chiqish mumkin. Bu holat ta'limning shaxsga yo'naltirilgan paradigmasini amaliyotga tatbiq etish uchun muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, generativ sun'iy intellekt vositalari ingliz tilida yozma va og'zaki nutqni rivojlantirish jarayonida samarali qo'llaniladi. Talabalar tomonidan yaratilgan matnlarni avtomatik tahlil qilish, grammatik, leksik va stilistik xatolarni aniqlash hamda ularni tuzatish bo'yicha individual tavsiyalar berish til o'rganish jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, real kommunikativ vaziyatlarni simulyatsiya qilish orqali talabalar tilni amaliy nutq faoliyati jarayonida o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Baholash jarayonini avtomatlashtirish, o'quv natijalarini muntazam monitoring qilish va tahlil etish imkoniyatlari pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishga yordam beradi. Natijada talabalar tomonidan erishilgan o'quv yutuqlari aniq mezonlar asosida baholanadi, ularning o'qishga bo'lgan ichki motivatsiyasi kuchayadi hamda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muammoni hal etish ko'nikmalari izchil rivojlanadi.

Generativ sun'iy intellekt texnologiyalarini oliy ta'lim tizimiga joriy etish jarayoni bir qator murakkab ijtimoiy-pedagogik muammolar bilan chambarchas bog'liq. Jumladan, pedagog kadrlarning raqamli savodxonligi va sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasining yetarli darajada shakllanmaganligi, akademik halollik tamoyillariga rioya etish masalalari hamda texnik infratuzilmaning cheklanganligi ushbu jarayonning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida pedagoglar uchun generativ sun'iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanishga yo'naltirilgan maxsus malaka oshirish va qayta tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish zarur. Shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalaridan foydalanish bo'yicha ilmiy-metodik qo'llanmalar yaratish, akademik halollikni ta'minlashga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlarni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, generativ sun'iy intellekt texnologiyalarini oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish jarayoniga joriy etish ta'lim sifatini oshirish, pedagogik jarayonni zamonaviy talablar asosida yangilash va talabalarni global mehnat bozori ehtiyojlariga mos raqobatbardosh mutaxassislar sifatida tayyorlashda muhim ijtimoiy-pedagogik ahamiyatga ega. Ushbu texnologiyalardan samarali va maqsadli foydalanish ilmiy asoslangan yondashuvni, tizimli islohotlarni hamda pedagogik innovatsiyalarni izchil va bosqichma-bosqich amalga oshirishni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Krashen, S. D. (1985). *The Input Hypothesis: Issues and Implications*. London: Longman, pp. 32–45.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press, pp. 79–91.
3. Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*. New York: Longman, pp. 18–34.
4. Siemens, G. (2005). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10, pp. 5–8.
5. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston: Center for Curriculum Redesign, pp. 64–78.
6. Luckin, R. (2018). *Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education for the 21st Century*. London: UCL Institute of Education Press, pp. 101–116.
7. Ellis, R. (2003). *Task-based Language Learning and Teaching*. Oxford: Oxford University Press, pp. 27–41.